

Kirken, internettet og evangelisering

På det sidste Pastoralrådsmøde i 2009 skitserede undertegnede en række af de udfordringer og problemstillinger, som forkyndelse på internettet stiller Kirken overfor.

Af Niels Messerschmidt¹

Når talen falder på de nye internetteknologier og deres relation til Kirken og dens forkyndelse, står vi overfor et nyt fænomen, som i endnu højere grad end noget tidligere medie lægger op til en dialog mellem afsender og modtager, mellem Kirken, de troende og de søgende.

Internettet er ikke blot et nyt værktøj i skuffen af stadig mere raffinerede kommunikationsværktøjer. Som et kulturelt fænomen er internettet i færd med at ændre vores – og i denne sammenhæng også Kirkens – måde at tænke og forstå sig selv på.

Mens unge mennesker – den såkaldte webgeneration – betragter internettets righoldige muligheder som deres primære verden, hvor de menneskelige relationer udveksles gennem sociale netværkstjenester² som f.eks. Facebook, Twitter og MySpace, er internettet på samme tid et fænomen, der kan fremkalde såvel frygt som begejstring blandt lidt ældre medborgere.

Når jeg her nævner ordet ”begejstring” er det netop fordi internettet giver os så mange nye muligheder, som vi ikke kunne have forestillet os for bare ti år siden. Og når det samtidig fremkalder ”frygt” er det netop på grund af internettets mange og udforskede muligheder. Hvem af os har ikke hørt om hackere og cyberkriminelle, som forsøger at trænge ind i vores elektroniske privatsfære for at få adgang til vore elektroniske bankkonti eller andre personfølsomme data? Eller pædofile, der skjult

¹ Denne artikel er en lettere omskrevet udgave af talemanuskriptet til det indlæg, som blev holdt på Pastoralrådsmødet den 21. november 2009 på Magleås

² Ved sociale netværkstjenester forstås her udelukkende tjenester på internettet, som binder mennesker sammen

under en falsk identitet flourer på diverse dialogfora, forsøger at komme i kontakt med vore børn? Eller det hav af pornografiske sider og andre underlødigt materiale, som internettet også er så rigt på?

I dagene 12.-15. november afholdt CEEM³ deres plenarforsamling under temaet ”Internetkulturen og Kirkens kommunikation”. CEEM er De europæiske Biskekonferencers Mediekommission. Udover de forskellige europæiske bispekonferencers medietalsmænd deltog også en lang række af Kirkens informationschefer og en række eksperter på området. Ironisk nok var mødet henlagt til den gamle synodehal i Vatikanet, for emnet for de fire dages drøftelser var alt andet end af tilbageskuende art.

De nedenstående tanker udspringer af de indlæg og drøftelser, som fandt sted under CEEMs møde.

KIRKENS MÅDE AT KOMMUNIKERE PÅ

Som fænomen sætter internettet helt nye standarder for måden vi kommunikerer og distribuerer information på. Informationen er ikke længere væk end et par klik med musen, og med den nye teknologi kan hvem som helst distribuere tekst og billeder til alverdens computerskærme på næsten ingen tid. Det er noget Den katolske Kirke har måttet sande flere gange alene i år.

Især tre begivenheder har bragt Den katolske Kirke på verdens medielandkort de seneste 12 måneder. Og alle sager har haft noget at gøre med hvordan Kirken kommunikerer med omverden: Sagen med den holocaustfornægtende biskop Williamson fra Pius X-selskabet, abortsagen og ekskommunikationen af den 9-årige pige i Brasilien, og pavens kommentarer om brugen af kondomer til journalister ombord i flyet til Cameroun. Disse begivenheder har sendt chokbølger gennem blogsfæren og synes at være symptomatiske for, hvordan Kirken som institution kommunikerer og hvordan internetsurfere – hvad enten de er kristne eller ej – har reageret.

I kølvandet på Williamson-sagen udtalte paven da også, idet han erkendte, at Kurien ikke havde gjort sig ulejlighed med at tjekke biskoppens antisemitiske synspunkter på internettet, at *”det er blevet mig oplyst, at havde man undersøgt den på internettet tilgængelig information, ville det have været muligt at kunne forudse problemet allerede på et tidligere tidspunkt”*. Og i forlængelse heraf konkluderede paven: *”Jeg har lært den lektie, at vi i Vatikanet fremover vil skænke de elektroniske nyhedsmedier langt større opmærksomhed end tidligere”*⁴.

³ CEEM er en forkortelse for Consilium Conferentiarum Episcoporum Europæ

⁴ Netavisen www.cbsnews.com den 12. marts 2009

I et efterfølgende brev⁵ til biskopperne omtalte paven internettet som en righoldig kilde til information. Men er internettet ikke meget mere end blot et virtuelt bibliotek? Står vi ikke over for en helt ny kultur og mentalitet i, hvordan vi kommunikerer og tilegner os information på? Og hvis det er tilfældet, hvilke konsekvenser har det for Kirkens selvforståelse og dens autoritet, dens forkyndelse og måden den ledes på?

EN KOPERNIKANSK REVOLUTION

CEEMs præsident, biskop Jean-Marie di Falco⁶, betegnede i sin åbningstale internettet som en lige så skelsættende begivenhed som opfindelsen af bogtrykkerkunsten i 1400-tallet. Den franske biskop gik endda så vidt som til at betegne det paradigmeskifte, der følger i kølvandet på de nye informationsteknologier, som en ”*kopernikansk revolution*”, fordi de allerede har revolutioneret vores måde at være i verden på samt vores relation og omgang med den.

Kirken har fra officiel side også i utvetydige vendinger givet udtryk for internettets betydning for Kirkens virke og mission. I pavens budskab til CEEMs plenarforsamling understregede Den hellige Fader, at forkyndelsen af Kristus kræver en dybtgående forståelse for de moderne kommunikationsmidler.

Som sagt er internettet er ikke bare et passivt medie, der bringer forskellige kulturer sammen. Den er i sig selv en ny kultur. Det afføder spørgsmål som, hvordan man kan skabe sammenhæng mellem internettets altid foranderlige struktur og Kirkens tusindårige tradition og historie? Og hvordan kan den virtuelle og den reelle verden mødes og integreres i Kirkens tjeneste?

Internettet er af forholdsvis ny dato. I 1989 sad den britiskfødt computerforsker Tim Berners-Lee i den europæiske forskningsinstitution CERN⁷ i Schweiz og udtænkte en ny måde, hvorpå akademikere kunne udveksle information over hele kloden. Lidet anede han, at denne opfindelse snart skulle vride sig løs af forskerverdenens domæne og blive til det, som på engelsk kaldes for world wide web, forkortet www eller internet på dansk. I dag, to årtier senere, findes der mere end 200 millioner hjemmesider i verden, mere end en milliard unikke internetlinks og over 1,6 milliarder mennesker har i dag adgang til internetverden. På bare få år er brugen af internettet blevet en så fast bestanddel af vores hverdag, at kun få i Danmark kan i dag forestille sig en hverdag uden e-mails, e-handel eller Google-søgninger?

⁵ “Letter of His Holiness Pope Benedict XVI to the bishops of the Catholic Church concerning the remission of the excommunication of the four bishops consecrated by Archbishop Lefevre”

⁶ Biskop af Gap og Embrun i Østfrankrig

⁷ CERN (Centre Européenne pour la Recherche Nucléaire), Den europæiske center for forskning i partikelfysik

For at forstå de store udfordringer, men også de muligheder, som internettet tilbyder kirkerne, er det vigtigt at forstå, at internettet både er en retningsgiver og en markør. Som det blev udtrykt på CEEMs møde:

Enten ved du, hvordan du kommunikerer eller ej; enten er du troværdig eller ej; enten svarer du på tidens udfordringer eller også forbliver du i din egen lille boble; du er enten profet eller den sidste Mohikaner; du er enten levende eller et fossil; du kender enten internettets sprog eller gør det ikke, og derved er du ude af stand til at kommunikere.

Biskop di Falco sammenligner Kirkens måde at være til stede i medierne, og i særdeleshed på internettet med, hvad vi spørger vore missionærer om, inden de sendes ud til ukendt territorium. Nemlig om de kender det pågældende lands kultur og har lært sig landets sprog. Er det ikke samme attitude Kirken burde indtage i dets tilstedeværelse i medierne?

EN UDFORDRING FOR KIRKEN

Den digitale kultur har sin helt egen grammatik og et sprog, der er i konstant og hurtig forandring. Mens de unge behersker det nye sprog med størst selvfølgelighed, betragter mange af os ældre stadig budskaber, der er kortfattede, umiddelbare eller har en emotionel karakter, som værende overfladiske. Men skyldes det ikke, at vi er vokset op i en kultur, hvor der blev lagt større vægt på det skrevne, på lange og omstændelige udredninger? Og har vi ikke i skolen og under vores uddannelse fået at vide, at komplicerede argumenter, der kan sammenfattes i tykke bøger, borger for argumentets kvalitet?

Men kigger vi lidt nærmere på det, har Kirken historisk set ikke bygget sin forkyndelse udelukkende på teologiske redegørelser som den eneste måde at formidle sandheden på. Bare tænk på apostlenes enkle forkyndelse, som den kommer til udtryk i Apostlenes Gerninger. Eller på Kirkens mange ikoner, freskoer og mosaikker, helgenstatuer. Kirkens musik ellers dens storslåede liturgi – jo, Kirken har altid vist, hvordan den skulle spille på folks følelser.

Selv om Kirken forkynder ”Én sandhed, én dåb og én Gud og Fader”, er der altså mange måder denne tro kan udtrykkes på.

Vi lever i en multikulturel verden og takket være internettet får stadig flere adgang til det voksende ocean af informationer, ligesom internetsurferne mere end tidligere har mulighed for at udtrykke deres mening om dette og hint. En sådan flad og vidt forgrenet kommunikationsstruktur er noget Kirken må tage med i sine overvejelser, når den søger at definere sig selv i den nye internet-verden og frem for

alt, når den ønsker at overbringe troen til de nye generationer.

Det er et faktum, at med den stigende sekularisering især i den vestlige verden, globaliseringens realitet og internettets opdukken, er Kirkens budskab i dag blot ét blandt flere tilbud på den religiøse markedsplads. Derfor kan Kirken ikke længere kommunikere sine budskaber som om der ikke eksisterende andre forestillinger og fortolkninger af verden. Og selv om Kirken har et godt budskab at forkynde, er det ikke længere nok, at den taler. Den må i endnu højere grad end tidligere være i stand til at lytte - og se internettet som et gigantisk rum, der giver genlyd fra livets mange facetter ude i verden.

AT LYTTE TIL VERDENS STEMME

"Den, der har ører at høre med, skal høre." Så enkelt kan Jesus somme tider sige det til os. Så enkelt siger han det til os i dag. Med andre ord spørger Jesus: *„Hvad har du behov for?“* Ægte kommunikation tager ofte sit udgangspunkt i en lytten, og først herefter skal vi tale. Som det blev påpeget flere gange på CEEMs møde tager Den katolske Kirke desværre alt for ofte udgangspunkt i sig selv, når den taler.

Tag f.eks. Kirkens hjemmesider, såvel de officielle som sognenes hjemmesider. Sat på spidsen er disse ikke blot en forlængelse eller en afspejling af vore trykte medier, nyhedsbreve og sogneblade? Og er de ikke – oprigtigt talt – først og fremmest beregnet til internt brug blandt Kirkens medlemmer og med et sprogbrug, som kun henvender sig til de ”indviede”?

Eller ønsker vi gennem vore medier at signalere, at vi også lytter til søgendes menneskers ønsker og tager disse alvorligt?

Hvad enten dette er sandt eller ej står den kendsgerning tilbage, at vi er nødt til at blive bedre til at lytte til verdens stemme og blive bedre til at komme i dialog med den.

Kirkens tilstedeværelse på internettet må sætte det søgende menneske i berøring med Jesus Kristus og med en levende Kirke; en Kirke, hvor enhed og barmhjertighed efterleves. Desværre er dette dog langt fra tilfældet. Den søgende på internettet konfronteres nemlig ofte med „et system“ som – når først tærsklen er overskredet – åbenbarer sin rigdom. Ved første øjekast synes Kirken mere at være et skjold end en kommunikationskanal, ligesom den ikke altid giver udtryk for at rumme kærlighedens fleksibilitet.

TRADITION OG INTERAKTIVITET

Den vestlige kultur har historisk set været – og er – en skriftbåren kultur. Det gælder

også for Kirken. Viden har altid været forbundet med og nedskrevet i dokumenter, som ikke uden videre kunne ændres, fordi de fysisk var bundet til et medie som f.eks. et stykke papir eller pergament. Derfor var det en omstændelig proces at skulle redigere et dokument, hvis der kom rettelser eller tilføjelser, og disse kom først med i genoptrykket. I traditionelle kulturer knytter der sig derfor en vis autoritet med det skrevne, uanset om det drejede sig om en lovsamling eller en religiøs tekst. Var det ikke derfor Pilatus sagde: "*Hvad jeg skrev, det skrev jeg*".

I den digitale tidsalder med dens personlige hjemmesider, blogs og de mange muligheder for elektronisk publicering, er det, der er skrevet aldrig den endelige version og det kan altid redigeres, rettes, slettet eller erstattet ved et simpelt museklik. Et eksempel herpå er den interaktive encyklopædi Wikipedia, hvor en bruger kan ændre, tilføje eller fratække information til noget allerede skrevet, og hvorfor de leksikale oplysninger altid er i konstant forandring.

Hvilke konsekvenser får dette i det lange løb for vores forhold til information og vores forståelse af, hvornår noget er troværdigt og sandt? Og når vi taler om sandhed, hvordan kan unge, der er født og opvokset i det interaktive miljø, tage religiøse skrifter til sig som de autoritative kilder, der har udgjort Kirkens fundament gennem næsten to tusinde år?

Men i den kristnes erfaring findes der en grundlæggende virkelighed, som ved første øjekast synes at være alt andet end interaktiv: Nemlig traditionen. Er den ikke summen af de belæringer og regler, som er udsprunget af Kirkens lange og righoldige liv og forkyndelse, og er disse ikke gældende én gang for alle? Tradition kan synes at være selve antitesen af interaktiviteten. Er det ikke en væsentlig hindring i den digitale kultur?

På mødet i Vatikanet reflekterede Bertrand Ouellet, generalsekretær for bispekonferencen i Quebec over dette spørgsmål ved at referere til et dokument, som biskopperne i Quebec har offentliggjort med titlen "At prædike evangeliet i den moderne kultur".

"Traditionen er ikke blot en række containere indeholdende den viden, som giver svar på vores spørgsmål om nutiden og fremtiden. Traditionen er primært en lang række holdninger, hvormed vi konfronterer vore egne erfaringer, vor tro og vores forståelse af den. Tradition tillader os at stille spørgsmålstegn ved de udtalelser og spørgsmål, som det søgende menneske når frem til. Sammenfattende er traditionen en modgift mod det subjektive perspektiv og de individuelle holdninger. Det sætter det kristne menneskes tro og liv i et større perspektiv. Det er i denne dialog med traditionen, hvad enten den er autentisk eller ej, at det troendes menneskes religiøse

*erfaringer skal ses og forstås.”*⁸

Den 44. Verdensdag for Social Kommunikation, som holdes i Vatikanet den 23. maj næste år, har som tema ”*Præsten og den pastorale gerning i en digital verden: Nye medier til tjeneste for verden*”. Ved at vælge dette tema understreger paven nødvendigheden af evangeliseringen gennem den digitale verden og af den digitale verden i forbindelse med Præstens År. Det handler om ”*at opmuntre præsterne til at møde de udfordringer, som udspringer af den digitale kultur*”. Men hermed mener paven ikke, at alle præster så skal give sig til at blogge; snarere er det et kald til præsterne om at omgive sig med og samarbejde med lægfolk, der har viden og indsigt i at bruge de nye internetmedier.

DET 21. ÅRHUNDREDES KATEDRALER

Sammen skal vi via de nye medier opbygge det 21. århundredes katedraler. Uden at give afkald på Kirkens historie og dens gamle strukturer, og mens vi forsætter vore sogne og vore bispedømmers liv som hidtil, er vi nødt til at styrke vores tilstedeværelse dér, hvor de unge er; dér hvor verden ændrer sig, og være til stede på sociale netværkstjenester som Youtube, MySpace og Facebook. Selvfølgelig sker dette ikke uden at vi internt i Kirken har drøftet og fået styr på helt grundlæggende spørgsmål som forholdet mellem sandhed og identitet, mellem tid og sted, og mellem det virtuelle og det traditionelle.

Det er ikke sådan, at unge mennesker ikke længere kommer i Kirke. Men for mange af dem er Kirken blevet fjern fra deres verden. Ved at surfe på internettet eller besøge et socialt netværkssite bliver man hurtig klar over det store behov for kommunikation, for et autentisk møde og dialog, som hersker dér. For de unge er autencitet et tegn på sandhed.

Derfor er vi som Kirke nødt til at fremme en kristen tilstedeværelse og kultur på internet, som drives af gode kommunikatorer, herunder også præster, som helt naturligt mestrer kommunikationens og dialogens kunst, for sammen at opbygge virtuelle katedraler, der i respekt for søgende menneskers behov og ønsker indbyder til dialog og bøn.

KIRKEN BLEV FØDT SOM ET NETVÆRK

Det er vigtigt at huske på, at når vi taler om internettet taler vi om et fænomen, som hverken har et naturligt centrum eller en naturlig overbygning. Der er snarere tale om en mængde sammenknyttede punkter, som alle både kan være afsendere og modtagere. Internettet er et globalt netværk – en global landsby, hvor din nabo på den

⁸ Montréal, Fides, 1999, p. 71

anden siden af jordkloden blot er et museklik væk.

En sådan struktur giver Kirken en helt unik mulighed for at leve og præsentere på en ny måde den grundlæggende dimension i den kristne religiøse oplevelse, nemlig den kirkelige dimension. For Kirken blev også født som et netværk. Et netværk af små samfund spredt rundt omkring Middelhavets kyster. Forenet af et netværk af omrejsende apostle og en korrespondance muliggjort af kommunikationskanalerne i det romerske imperium. De apostolske breve i Det Nye Testamente vidner om den rige mangfoldighed i dette netværk af kristne fællesskaber.

I medierne reduceres Kirken ofte til at være paven og en række kardinaler. Så meget desto mere er der grund til for biskopper og præster at give plads til lægfolk på internettet. Sammen må vi genopdage netværkets styrke og – mens det ikke handler om at evangelisere internettet – så i det mindste at evangelisere over internettet. Kun gennem en tilstedeværelse af kompetente kristne lægfolk på internettet, som udtrykker sig selv som kristne, kan Kirken vise omverdenen og søgende mennesker, at den ikke kan reduceres til bare at være hierarkiet og paven.

Som Kirke må vi på internettet optræde som én Kirken gennem et omfattende netværk af lokale kirker – et netværk af fællesskaber. Vi må med afsæt i vores rige arv på symboler, liturgier og ritualer turde bygge bro til en ny kultur, der giver så mange nye og rige måder at udtrykke sig på.

Internettet er at sammenligne med en rød Schweizerkniv. Som ethvert redskab, der er med til at forbedre menneskets muligheder, kan internettet bringe trusler såvel som nye muligheder. Alt afhænger af den brug, vi gør af dette værktøj. En moralsk brug af internettets mange muligheder må nødvendigvis starte med os selv. Hvilken Kristus er det vi præsenterer på vore hjemmesider?

Kirkens evangelisering bør være ligesom korset med dets vertikale og dets horisontale bjælke: den horisontale bjælke betegner dets udstrækning og den vertikale bjælke dens dybde og dets ægthed.

Internettet stiller Kirken over for mange store udfordringer og dilemmaer. Men satser Kirken rigtigt, er gevinsterne også så meget desto større. Er vi som Kirke parat til at disse udfordringer på os?

Viljen var i hvert fald til stede i overmål på CEEMs møde i Rom i uge 46.